

V čem je globlji pomen manifestacije v Trebčah

Akcija, ki jo je za nedeljo, 18. t.m., določilo Koordinacijsko združenje vzhodnokraških vasi (Opčine, Bani, Trebče, Ferlugi, Padriče, Gropada in Bazovica), je popolnoma uspela. V zgodnjih jutranjih urah so bili v Bazovici, Gropadi, na Padričah, pri Banih in Ferlugih (vasi in zaselki na ozemlju tržaške občine) postavljeni krajevni dvojezični napisi, enaka napisa pa sta bila postavljena v Trebčah tik pred mogočno manifestacijo, ki je bila osrednji dogodek nedeljske akcije.

Slo je tudi in predvsem za dostojanstven, vendar zelo odločen in jasen odgovor tržaški občinski upravi in njenemu županu, ki je še pred nekaj dnevi bil prebivalstvu zgoraj omenjenih vasi zanikal pravico do dvojezičnih napisov, se pravi do krajevnih napisov tudi jeziku, ki ga govori ogromna večina prebivalstva teh vasi na tržaškem Krasu. V našem listu smo takšno stališče označili za grobo izzivanje, kar danes ponavljamo in potrjujemo.

Slovinci so to vprašanje razčistili z voditelji tiste stranke, kateri pripada g. Richetti, že pred 20 leti, tako da je njegov predhodnik inž. Spaccini dal namestiti prve tri krajevne napise z obvezo, da se bo nameščanje napisov nadaljevalo, dokler se vprašanje ne bo dokončno uredilo. Občinska uprava župana Spaccinija je bila naredila še korak naprej: v raznih vaseh tržaškega Krasa, ki spadajo pod tržaško občino, se marsikdo gotovo še spominja sestankov, ki jih je prirejal tedanji občinski odbornik Luciano Ceschia (kasnejši glavni urednik tržaškega »Piccola«) in na katerih so se pogovarjali o vprašanju poimenovanja ulic in trgov. O poteku teh sestankov verjetno obstajajo kaki zapisniki in bi bilo prav, če bi si jih ogledal, kdor danes »vedri in oblači« na tržaškem županstvu.

Kaj se je takega zgodilo v stranki, kateri pripada g. Richetti, da je smatral za potrebno vprašati o problemu dvojezičnih napisov za mnenje urade na prefekturi, ko je znano, da po ustanovitvi dežele nima ta več nadzorstva nad delovanjem občinskih uprav, razen za vprašanja, ki se tičejo področja volitev? Priznati tudi moramo, da je prefektura županu zelo modro odgovorila, in sicer, da po njenem mnenju ni nobene ovire, da uprava ne bi obnovila pokvarjenih dvojezičnih napisov. To, z drugimi be-

dalje na 2. strani ■

Mogočna manifestacija v Trebčah na Tržaškem

Slovinci zahtevamo spoštovanje in zaščito temeljnih narodnih pravic

Velika množica se je v nedeljo, 18. t.m., odzvala pozivu Koordinacijskega združenja vzhodnokraških vasi in se udeležila v Trebčah na Tržaškem manifestacije, ki je izzvenela kot protest proti ravnanju in zadržanju tržaške občinske uprave glede vprašanja dvojezičnih krajevnih napisov in kot odločna zahteva, naj vlada in parlament čimprej odobri globalni zaščitni zakon za slovensko narodno manjšino v Italiji.

Pred zborovanjem, ki je bilo na trebenskem trgu in se ga je udeležilo nad pet tisoč ljudi, sta bila ob obeh vhodih v vas postavljena krajevna napisa v italijanščini in slovenščini. Množica se je nato v sprevedu podala do vaškega trga, kjer je posebno odposlanstvo položilo venec k spomeniku padlim v narodnoosvobodilni vojni. Prvi je na zborovanju spregovoril predstavnik Koordinacijskega združenja vzhodnokraških vasi David Malalan. Sledili so nastopi predstavnikov, ki jih je bila določila enotna slovenska delegacija, v kateri so združene vse komponente slovenske narodne skupnosti v Italiji. Nastopili so Stojan Speič za komuniste, Duško Udovič za Slovensko kulturno gospodarsko zvezo, Igor Tu-

ta za socialistično stranko, Bojan Brezigar za Slovensko skupnost, Elvi Slokar za Svet slovenskih organizacij in Izidor Predan za kulturna in prosvetna društva iz Benečije.

Ob sklepu zborovanja so prebrali solidarnostne brzojavke in izjave, ki so jih posredovali predstavniki občinskih uprav, organizacij ter društev in tudi posamezniki. Koordinacijsko združenje vzhodnokraških vasi — gre za Opčine, Ferluge, Bane, Trebče, Padriče, Gropado in Bazovico — je ob tej priložnosti dalo natisniti posebno brošuro, ki vsebuje gradivo o problematiki zaščite slovenske narodne manjšine v Italiji.

Manifestacija v Trebčah je po mogočnem zborovanju 20. maja letos na Travniku v Gorici znova dokazala, kako Slovenci v Italiji odločno zahtevamo spoštovanje in zaščito svojih temeljnih narodnih pravic. Tudi ta manifestacija je potekala brez vsakršnega incidenta, kar kaže na veliko politično in demokratično zrelost udeležencev.

—o—

Zaradi splošne stavke, ki so jo oklicale sindikalne zveze CGIL, CISL in UIL v podporo prizadevanjem za pravičnejšo davčno politiko, v sredo, 21. t.m., niso izšli dnevniki.

»Dvojezično šolstvo najučinkovitejše orožje proti narodni smrti«

Zares lepo število ljudi se je v petek, 16. t.m., zbralo na manifestaciji v Celovcu, ki jo je priredil Nadstrankarski odbor za obrambo dvojezičnega šolstva na južnem Koroškem v sodelovanju z Narodnim svetom koroških Slovencev in Zveze slovenskih organizacij na Koroškem. Računajo, da se je na Starem trgu, v samem mestnem središču, zbralo nad tri tisoč ljudi, ki so nato v sprevedu šli do palače deželne vlade. Tu sta spregovorila šolski ravnatelj Franc Kukovica, v imenu slovenske narodne skupnosti, in univ. prof. Peter Gstettner, v imenu nemško govorečih Avstrijcev. Iz njunih izjavanj je izhajalo, da je treba za vsako ceno ohraniti sistem dvojezičnega šolstva, ker je to pogoj za nadaljnji obstoj Slovencev ter jamstvo za omikano sožitje na Koroškem. Ob sklepu govorov je bila prebrana resolucija, naslovljena na koroško deželno vlado in na koroški deželni zbor. V resoluciji je med drugim rečeno,

da zborovalci odločno odklanjajo ločitev šolskih otrok po jezikovnih vodilih, da zavračajo vsakršno okrnitev ozemlja, kjer je danes v veljavi dvojezično šolstvo, ter da zahtevajo izpopolnitev in izboljšanje dvojezičnega pouka.

Manifestacija se je nato nadaljevala v veliki dvorani celovškega velesojma, kjer je med drugim nastopil Tržaški partizanski pevski zbor pod vodstvom Oskarja Kjudra.

Manifestacija v Celovcu je ponovno potrdila, da so koroški Slovenci trdno odločeni braniti dvojezično šolstvo, ki ga smatrajo za najučinkovitejše sredstvo proti narodni smrti. Razveseljivo je, da jih v teh prizadevanjih podpira čedalje večje število nemško govorečih sodržavljanov, kar je zelo zgovorno pokazala zadnja manifestacija po celovških ulicah, saj je v sprevedu korakalo tudi lepo število nemško govorečih Avstrijcev.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 25. novembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Starši na prodaj« (Zarko Petan). RO; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 26. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Pietro Mascagni: Prijatelj Fritz (1. in 2. dejanje); 11.30 Literarni listi; 12.00 Gledališki glasovi po stezah spominov; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Primorska poje '84: Zgornjevipski mešani zbor iz Podnanosa in moški zbor »Srečko Kosovel« iz Ajdovščine; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Naši prijatelji z repom«; 15.00 Iz šolskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba: organist Lorenzo Ghielmi na tretjem koncertu iz niza »Repen-tabor '84«; 18.00 V svetu znanosti; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 27. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Piero Mascagni: Prijatelj Fritz (3. dejanje); 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Proti filmskemu ustvarjanju; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Športna tribuna; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Odpri dramski val: Ugo Betti: »Korupcija v sodni palači«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 28. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Liki iz naše preteklosti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Moški zbor »Jezero«; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 En, dva, tri ... Otroci, zdaj ste na vrsti vi!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Glasbena kronika s Hrvaškega; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 18.20 Swing-time; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 29. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba: letošnje mednarodno zborovsko tekmovanje »Guido D'Arezzo«; 18.00 Kulturna srečanja; 8.20 Glasbena priloga; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 30. novembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Prisrčne pozdrave iz ...; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Akademski komorni zbor iz Kranja, vodi Matevž Fabijan; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 V svetu filma; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Pianistka Katja Milič s šole Glasbene matice v Trstu; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 1. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v cerkvi sv. Martina v Dolini: srbski godalni kvartet »Stevan Mokranjac«; 11.30 Beležka; 12.00 »Glas od Rezije«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Na letечи preprogi«; 15.00 Glasbeni portret Urbana Kodra; 16.00 V svetu valčka; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Dober glas gre v deveto vas; 18.00 Roman v nadaljevanjih: Anne Wambrechtsamer: »Danes grofje celjski in nikdar več«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

V čem je globlji pomen manifestacije

■ nadaljevanje s 1. strani

sedami pomeni, da so dvojezični napisi zakoniti.

Ce je zadeva takšna, zakaj župan Richetti ni raje pošteno priznal, da je negativno stališče do krajevnih napisov v obeh jezikih cena, ki jo njegova stranka in uprava morata plačati za sodelovanje z Listo? To bi naši ljudje prej razumeli, čeprav ne bi odobrvali, kot pa da napačno modruje o tako kočljivem vprašanju, kot je naravna pravica vsakega človeka, da se javno izraža v svojem materinem jeziku, k čemur gotovo spada tudi pravica do krajevnih napisov v jeziku, ki ga govori večina prebivalcev. Tu ne gre za noben »bilingvizem«, kot ga napihujejo novofašisti in listarji, temveč za spoštovanje in uveljavljanje ene temeljnih pravic, ki jih med drugim predvideva posebni statut londonskega sporazuma. Ta je postal zakon z ratifikacijo o-simskega sporazuma med Italijo in Jugosla-

vijo, posebni statut pa je ena izmed mednarodnih listin, ki je omogočila, da je Italija leta 1954 ponovno prevzela upravo nad Trstom in tedanjo cono A Tržaškega ozemlja.

Gre, kot vidimo, za vprašanje, ki gotovo presega razsežnosti glavnega upravitelja tržaške mestne občine, a ki gotovo ne dovoljuje, da bi se kdo z njim šalil. To pa že iz preprostega razloga ne, ker je preveč ljudi iz že omenjenih vasi v tržaški občini darovalo med zadnjo vojno svoja življenja tudi in predvsem, da bi se prenehala genocidna politika in praksa režima, ki je vladal 25 let in ki je naše slovenske ljudi bil zapisal narodni smrti.

Hoče zdaj g. Richetti in njegovi prijatelji odpirati te stare rane? Nedeljska mogočna, a miroljubna manifestacija v Trebčah je nakazala smer, po kateri je treba hoditi, če hočemo v tem predelu Evrope ohraniti mir in doseči omikano sožitje.

Odpri so »Modestov dom«

V Celovcu je bila v soboto, 17. t.m., pomembna slovesnost, ki je prav tako tesno povezana z nadaljnjim obstojem in razvojem koroškega slovenskega ljudstva. Mohorjeva družba je priredila slovesno odprtje novega dijaškega doma, imenovanega Modestov dom. Slovesnosti so se udeležili predstavniki političnega in kulturnega življenja, še posebej pa je treba oopozoriti na udeležbo avstrijskega zveznega predsednika dr. Rudolfa Kirchschrägerja. Modestov dom je blagoslovil krški škof, msgr. Kapellari. Goste je pozdravil v imenu Mohorjeve družbe dr. Valentin Inzko, o nastanku Modestovega doma je spregovoril dr. Anton Koren, čemur so sledili pozdravni nagovori ravnatelja gimnazije za Slovence, prof. Vospernika, predsednika Krščansko-kulturne zveze, dr. Zerzerja in predsednika Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Grilca. Pozdravna govora sta imela tudi celovški župan Guggenberger in namestnik deželnega glavarja Fruehbauer. Po blagoslovitvi je imel slavnostni govor državni

predsednik, dr. Kirchschräger, ki je tudi uradno odprl novi dijaški dom.

Celotno slovesnost so spremljali nastopi tamburaškega zbora iz Loč, otroškega zbora iz Škocijana, mladinskega zbora zvezne gimnazije za Slovence in zbora, ki ga sestavljajo gojenci doma. V novem dijaškem domu Mohorjeve družbe v Celovcu je prostora za 150 gojencev. 135 mest je že zasedenih. Gre vsekakor za pomembno pridobitev in za neposredno podporo nadaljnjemu obstoju ter razvoju slovenske gimnazije ter drugih srednjih šol za dijake iz vrst slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

—o—

V predmestju mehiške prestolnice je nastala strahotna eksplozija s silovitim požarom. Eksploziralo je namreč skladišče za plin. Življenje je izgubilo najmanj 300 ljudi, vsaj 400 jih je bilo ranjenih, 200 tisoč oseb pa so evakuirali iz predmestja.

So naposled določene meje...

Množična udeležba na manifestacijah 20. maja na goriškem Travniku in 18. novembra v Trebčah je med drugim tudi dokaz, da med Slovenci v Italiji vse bolj raste zavest o potrebi po enotnem, pluralističnem in samostojnem nastopanju. Desetletja, ki so minila, ne da bi se rešila nekatera tudi povsem osnovna vprašanja našega narodnega obstoja, so marsikoga vendarle prepričala, da je njihova rešitev odvisna tudi od tega, koliko znamo sami nastopati kot politični osebki. Brez tega je namreč slovenska politična obstojnost međa, vprašljiva, kakor je tudi vprašljivo resnično sodelovanje s političnimi silami večinskega naroda, ki je vsekakor za vsako manjšino temeljnega pomena.

Slovenska skupnost je politična organizacija, za katero sta načeli enotnosti v raznolikosti in samostojnega političnega nastopanja kar konstitutivnega značaja. Politično razpoloženje, ki se med Slovenci širi ob omenjenih dveh manifestacijah,

bi moralo zatorej biti povsem v skladu z njenimi temeljnimi hotenji, če že ne odločno njej naklonjeno. Zal pa ni nobena skrivnost, da stvarjem ni ravno tako. Mimo vsch okoliščin, ki bi jih bilo treba upoštevati pri objektivnem ocenjevanju sedanje tržaške politične resničnosti, ostaja vendarle podatek, da smo v nedeljo manifestirali proti občinskemu odboru, katerega član je tudi predstavnik SSK. Od tod tuai določena zadrega v njenih vrstah.

Mnenje, da je v tem primeru (a ne samo v tem) vodstvo SSK ubralo vprašljivo, če že ne kar zgrešeno pot, ni osamljeno. Vodstvo je svoje izbire večkrat utemeljevalo s trditvijo, da je tržaška italijanska politična resničnost takšna, kot pač je, in da jo je treba realistično upoštevati. Realizem torej. Kaj pa realizem do slovenskega življa? In realizem do tistih njegovih pravic, o katerih pravimo, da so neodtujljive? So naposled določene meje ...

Zbornik »Miscellanea Slovenica« posvečen prof. Jevnikarju

Kot smo kratko že poročali v našem listu, so v sredo, 14. t.m., na fakulteti za tuje jezike in književnosti v Vidmu predstavili zbornik Est Europa - Miscellanea Slovenica. Gre za prvo publikacijo tega univerzitetnega inštituta, ki s tem začenja objavljati niz znanstvenih publikacij, namenjenih kulturnim in zgodovinskim zanimivostim vzhodne Evrope.

Prvo številko zbornika uredniški odbor posveča profesorju Martinu Jevnikarju, ob njegovi 70-letnici. Uredil ga je prof. Riccardo Casimiro Lewanski v sodelovanju s profesorji Nevo Godini, Lojzko Bratuž in Robertom Petarosom.

Zbornik ima 245 strani in je po svoji vsebini bogat ter zanimiv. Pri njem so sodelovali profesorji, ki predavajo na videmski univerzi, a tudi strokovnjaki iz Trsta, Ljubljane, Nove Gorice in drugod.

»Miscellanea Slovenica« se začne s prispevkom prof. Roberta Petarosa »Martin Jevnikar - sedemdesetletnik«. Po prikazu slavljencevega življenja in dela sledi bibliografija prof. Jevnikarja, ki nam prikaže njegovo izredno in vsestransko delo od leta 1939 do letos.

Sledi zapis Roberta Gusmanija, ki v italijanščini objavlja članek »Alcuni termini cristiani d'ispirazione germanica nei Brižinski spomeniki« - »Nekateri germanski krščanski izrazi v Brižinskih spomenikih«. Gre za lingvistično študijo, ki s stališča zgodovine jezika analizira jezik naših najstarejših pisanih jezikovnih dokumentov.

Srečko Rejec z rimske univerze je avtor zanimive študije ob 400-letnici izida prve slovenske slovnice Adama Bohoriča »Arcticae horulae«. Članek ima naslov »Adam Bohorič, prvi slovenski slovnicař, v svojem in današnjem času.« Paolo Zolli z videmske univerze je v italijanščini napisal članek o dvojezičnih, italijansko-slovenskih in slovensko-italijanskih slovarjih v 20. stoletju.

Mitja Skubic z ljubljanske univerze je prispeval članek »Elementi linguistici latini e romani nella lingua dei primi giornalisti sloveni« - »latinski in romanski jezikovni elementi v jeziku prvih slovenskih časnikarjev«. Pri analizi pa je vzel v pretres jezik prvega letnika Slovenskega naroda, (1868). S stališča italijanske dialektologije in slovanskih jezikov je zelo zanimiv prispevek Manlia Cortelazza s padovanske univerze z naslovom »Gli slavismi nel Veneto« - »Slaviz-

mi v Venetu«. V prispevku opozarja na precejšnje vplive predvsem hrvaščine na narečje v Venetu in še posebej Benetk.

Profesor Giovanni Frau, z videmske univerze, objavlja zanimivo študijo o doslej neobjavljenem prevodu slovenske inačice prevoda evangelijske prilike o izgubljenem sinu. Gre za prevod Valentina Staniča, ki ga je doslej hranila občinska knjižnica v Bassano del Grappa. Profesor ruske književnosti videmske univerze Aleksander Ivanov skuša v svojem članku »Per un consuntivo della "querelle" sui resiani« postaviti pike na »i« v zvezi z izvorom in narodno pripadnostjo Rezijanov. Zgodovinar Jože Pirjevec piše o odmevih zmage poljskega kralja Jana Sobieskega nad Turki v Sloveniji.

Profesor Riccardo Casimiro Lewanski, ki je tudi uredil to številko zbornika, je prispeval članek »Iter polonicum di Vojeslav Molè«, - »Iter polonicum Vojeslava Moleta«, našega primorskega rojaka, zgodovinarja umetnosti, ki je vrsto let

živel in delal na Poljskem. Ravnatelj Goriškega muzeja Branko Marušič je prispeval članek »Nekaj pripomb k Pregljevi podobi zdravnika dr. Antona Muznika«. Profesorica Neva Godini pa članek »Per ricordare quel 1607 a Udine ...« - »Da bi se spomnili tistega leta 1607 v Vidmu ...«. V njem piše o prvem italijansko-slovenskem slovarju, ki je izšel leta 1607 v Vidmu. Gre za znani slovar Alasia da Sommaripe, ki ga je napisal v Devinu, ko je tu vodil servitski samostan.

Funkcionar tržaškega sedeža slovenskega radia Pavle Merku je prispeval zanimivo jezikoslovno študijo »Antroponimi sloveni sul Carso« - »Slovenski antroponimi na Krasu«. Gre za študijo o krajevnih imenih, ki imajo svoj izvor v človeških imenih in ki jih na kraškem področju ni ravno malo. Prof. Lojzka Bratuž je napisala članek »Jan Baudouin de Courtenay e gli sloveni del Goriziano« (»Jan Baudouin de Courtenay in goriški Slovenci«). Članek nas seznanja z bogatimi in plodnimi kulturnimi in jezikovnimi stiki, ki jih je de Courtenay imel s številnimi goriškimi Slovenci. Poznal naj bi Karla Štreklja, Frana Levca, Frana Erjavca, Stefana Kociančiča in številne druge ugledne in znane

dalje na 6. strani ■

Zasedanje mešanih trgovinskih zbornic v Poreču

V Poreču je bilo v sredo in četrtek (21. in 22. t.m.), 51. zborovanje Italijansko-jugoslovanske trgovinske zbornice v Milanu ter Jugoslovansko-italijanske trgovinske zbornice v Beogradu. Uvodna poročila o italijansko-jugoslovanskih gospodarskih odnosih so podali predsednik Gospodarske zbornice Jugoslavije, predsednik Italijansko-jugoslovanske zbornice ter predsednik Jugoslovansko-italijanske zbornice. Sledila sta govora jugoslovanskega ministra za zunanjo trgovino ter zastopnika italijanskega ministrstva za zunanjo trgovino.

V sredo so še bila na sporedu strokovna predavanja. Zastopnik Jugoslovansko - italijanske zbornice je predaval o medsebojni trgovini. O 30-letnici kooperacije med industrijama Fiat in Crvena zastava so podali skupno poročilo. Nato so govorili predstavnik Jugoslovanskega odbora za industrijo in energijo, ki ima važne pristojnosti za kooperacijske pogodbe, nadalje predstavnik Italijansko-jugoslovanske zbornice o posebnih instrumentih za gospodarsko kooperacijo

med Italijo in Jugoslavijo in končno jugoslovanski zastopnik o kooperaciji na področju turizma.

V sredo sta bili na vrsti tudi poročila in debata delovne skupine o splošnih in obmejnih trgovinskih izmenjavah.

Ostali dve delovni skupini sta obravnavali dolgoročno gospodarsko in proizvajalno sodelovanje ter vprašanja bank in financ. Razprava o njuni poročilih je bila v četrtek. Zborovanje se je končalo v četrtek popoldne z odobritvijo zaključnih resolucij.

V zvezi z 51. zborovanjem mešanih zbornic velja spomniti, kako tako italijanski kot jugoslovanski gospodarski krogi poudarjajo pomen, katerega imajo za medsebojno sodelovanje osimski sporazumi ter pogodba med Jugoslavijo in Evropsko gospodarsko skupnostjo. Strinjajo se istočasno, da ne zadoščajo zgolj trgovinske izmenjave, marveč je treba posvečati vedno večjo pozornost tako imenovanim višjim oblikam gospodarskega sodelovanja od dolgoročne kooperacije do skupnih naložb ali »joint ventures«.

Videmski gospodarski krogi celo predlagajo, naj bi vzdolž celotne italijansko-jugoslovanske meje ustanovili prosto industrijsko cono na pobudo gospodarskega dela osimskih dogovorov. Poslovni krogi v Italiji zahtevajo zlasti še spremembo jugoslovanskega zakona o skupnih naložbah, ker sedanji močno ovira sodelovanje. Končno priporočajo jugoslovanski proizvodnji večjo kvaliteto, nižje cene, boljše plačilne pogoje, spoštovanje izročitvenih terminov ter temeljitejšo proučevanje marketinga ali tržišča v Italiji. Odpraviti je tudi treba vse omejitve v obmejni trgovini.

Po drugi strani Jugoslavlani hočejo, da bi Italija kupovala v Jugoslaviji vedno več končnih izdelkov. Pravijo, da je kvalitetno italijansko tržišče procentualno izraženo 5 do 6 odstotkov manj zahtevno od drugih visoko razvitih tržišč, vendar je cenovna razlika bistveno večja ter sega tudi do 10 odstotkov nižje v primerjavi z ostalimi tržišči.

E. V.

Srečanje etničnih skupin obmejnih držav

Z odobritvijo resolucije, ki poziva vlade Italije, Jugoslavije, Švice, Avstrije in Madžarske, naj spoštujejo pravice narodnostnih skupin in manjšin in jih dosledno uresničujejo, se je v Rovinju v soboto, 17. t.m., končal uradni del devetega srečanja etničnih skupin obmejnih držav. Po osrednjem poročilu na temo »dvojezičnost in narodnost«, ki je bilo na sporedu dan prej, so se zvrstila poročila vseh 13 prisotnih delegacij.

V imenu Unije Italijanov iz Istre in z Reke se je Luciano Monica zavzel za višjo obliko dvojezičnosti, v kateri morata biti oba jezika enakopravna, tako da izmenično nudita možnost komuniciranja na narodnostno mešanem področju. Poročevalec

se je nato dotaknil šolske problematike in ugotovil, da se je zanimanje za šole z italijanskim učnim jezikom okrepilo v zadnjem času. Predstavnik Južnotirolske ljudske stranke Benedikter je opozoril na izredno počasno izvajanje južnotirolskega paketa in navedel kot model pravične ureditve Švico, kjer so francoščina, nemščina, italijanščina in ladinščina povsem enakopravni jeziki. Skupno poročilo Narodnega sveta koroških Slovencev in Zveze slovenskih organizacij na Koroškem je podal dr. Franci Zwitter, skupno poročilo slovenske manjšine v Furlaniji-Juljski krajini pa je podal Karlo Devetak. Poročilo je obsegalo prispevke Slovenske skupnosti in Slovenske kulturno gospodarske zveze.

PREJELI SMO:

Slovenska skupnost zahteva izvajanje posebnega statuta

»Vprašanje izvajanja oziroma neizvajanja manjšinskih pravic, izvirajočih iz posebnega statuta, ki je bil priložen Londonskemu sporazumu o rešitvi tržaškega vprašanja kot njegov sestavni del, je bil glavni predmet zadnje seje pokrajinskega izvršnega odbora Slovenske skupnosti v Trstu. Problem je nadvse aktualen in pereč, saj je letos poteklo 30 let od podpisa omenjenih mednarodnih obveznosti po predstavnikih Italije in Jugoslavije, ne da bi najvišje državne oblasti naredile vse, kar je potrebno za lojalno uresničevanje določil posebnega statuta na krajevni ravni tako s strani državnih in poldržavnih perifernih organov kot krajevnih ustanov, kot so občine in pokrajine. Primer krajevnih napisov je tudi pomemben del obveznosti iz posebnega statuta, zato se nedeljska javna manifestacija v Trebčah kljub značaju krajevne pobude vključuje v političnem pogledu v širša prizadevanja po izvajanju že pred tridesetimi leti sprejetih mednarodnih obveznosti in vsebinsko prevzetih po 8. členu Osimskega sporazuma, med katere spada tudi pravica do javnih napisov tudi v manjšinskem jeziku.

V tem pogledu je zlasti v zadnjem desetletju nastal zaskrbljiv zastoj, ki ga niti sklicevanje na prijateljske odnose med Italijo in Jugoslavijo ni moglo premakniti z mrtve točke. Pripadniki slovenske manjšine se po vsem tem upravičeno sprašujemo, kje so vzroki za takšno negibno stanje. Manjšina je že skoro povsem izčrpala sredstva prepričevanja in demokratičnega pritiska na pristojne in odgovorne kroge in najvišje državne oblasti. Gotovo je, da bomo Slovenci vztrajali na stališču, da so nam italijanske oblasti dolžne zagotoviti spoštovanje zakonito priznanih pravic od javnih napisov pa do dopisovanja in sprejemanja odgovorov od uradov, katerih ne more nadomestiti nobena še tako hvalevredna zasebna pobuda skupin ali posameznikov. Tepeni od življenjskih izkušenj ter številnih razočaranj nad diplomatskimi izjavami vseh vrst, se moramo v stvarnosti,

sredi katere živimo, iz dneva v dan boriti za ohranitev pridobljenih pravic v vseh sredinah in okoljih, v katerih živimo in delujemo. Včasih že s svojo kvalificirano prisotnostjo na ravni subjekta v raznih javnih organih v kali preprečimo ali naknadno popravimo za nas škodljiva ravnanja ter z ustreznimi in dolgotrajnimi naporimi dosežemo tudi pozitivne rešitve za Slovence pomembnih problemov. Toda, da lahko v tako težavnih razmerah delovanja vztrajamo kot manjšina, sta nam v prvi vrsti potrebni opora in zaupanje naših ljudi, vsem skupaj pa zavest odločne podpore matičnega naroda.

V zvezi z zadnjimi izjavami tržaškega župana, da obstoječi zakoni ne dovoljujejo postaviti dvojezičnih tabel tam, kjer so bili doslej samo enojezični napisi, Slovenska skupnost proučuje nastali položaj in si pridržuje pravico, da utemeljeno odgovori na gornje trditve tako neposredno županu samemu, kakor tudi da zadevo predloži ustreznim državnim oblastem, ki so odgovorne za notranje izvajanje po parlamentu ratificiranih mednarodnih obveznosti.«

—o—

TRŽASKI ŠKOF NA LICEJU F. PREŠEREN

Tržaški škof msgr. Lorenzo Bellomi je v soboto, 17. t.m., v spremstvu vikarja msgr. Škerla obiskal licej France Prešeren v Trstu. Dijaki in profesorji so tržaškega škofa pričakali v veži. Tu je ravnateljica, prof. Abrami, izrekla dobrodošlico, dijaški pevski zbor pa je škofu v pozdrav zapel »Zdravljico« in »Odo radosti«. Msgr. Bellomi je pozdravil v slovenščini, potem pa je eno šolsko uro bil z dijaki in njihovimi profesorji. Na dan so med pogovorom prišla najrazličnejša vprašanja, ki zadevajo odnos mladine do vere in Cerkve, do moralnih in narodnih vprašanj ter sožitja med Slovenci in Italijani v Trstu.

Med dijaki so škofovi odgovori pustili globok vtis. Na vsako vprašanje je namreč odgovarjal jasno in zelo iskreno.

»Skupnost in krščanska sprava« v Trstu

»Skupnost in krščanska sprava«. To je naslov vsedravnega italijanskega cerkvenega zborovanja, ki bo v tednu po Veliki noči v Loretu. Zdaj potekajo priprave po vseh škofijah.

V Trstu je bilo prvo široko pripravljano srečanje v soboto, 17. t.m., v dvorani ob cerkvi Sv. Marije Velike. Predstavniki župnijskih svetov in katoliških združenj so imeli najprej večernice. Del besednega bogoslužja je potekal tudi v slovenščini. Nato je spregovoril tržaški škof Bellomi, za njim pa pater Nero Bassan, ki je v daljšem razmišljanju poudaril pomen zasedanja.

V manjših skupinah so nato sledili razgovori in volitve v škofijski koordinacijski

odbor, ki bo povezoval priprave po župnijah in organizacijah. Slovence bodo zastopali v odboru Dušan Jakomin, Laura Abramova, Silvija Kalin in Aldo Štefančič. V soboto, 17. t.m., so slovenski udeleženci v svoji delovni skupini razpravljali o tem, kako vnesti v slovenske razmere problematiko zborovanja. Oživela naj bi nekdanja četrt komisija, ki je pred leti na cerkvenem zborovanju »Trst: kristjani iz oči v oči« obravnavala potrebe slovenskih vernikov na Tržaškem v plodnem dialogu med slovenskimi in italijanskimi člani. Na podlagi njenih izsledkov naj bi razpravo še poglobili in ponesli v življenje za pravično spravo in novo rast obeh narodnih skupnosti v tržaški škofiji.

CELOVEČERNI KONCERT DEKLIŠKEGA ZBORA SLOVENSKI ŠOPEK

S celovečernim koncertom v nedeljo, 18. t.m., je dekliški zbor »Slovenski šopek« iz Mačkolj stopil v peto leto delovanja. Zbor je znan po lepo gojenem petju, ki je sad dolgoletnega skrbnega študija, v naši pokrajini in izven nje. Pravimo dolgoletnega, čeprav so dekleta še mlada. Izhajajo namreč iz otroškega zbora istega imena. Prej jih je vodila in jih tudi zdaj vodi tenkočutna pedagoginja Ljuba Smotlak. Program, ki ga je zbor izvedel v nedeljo v

Ob 30-letnici Londonskega memoranduma in povratka Italije v Trst prireja Slovenska skupnost v Trstu srečanje na temo:

»30-letnica Memoranduma in manjšinske pravice«

Kot predavatelja smo povabili znanega strokovnjaka za manjšinska vprašanja dr. Janka Jerija iz Ljubljane.

Uvodno besedo bo imel pokrajinski tajnik SSK dr. Zorko Harej.

Srečanje bo v petek, 30. novembra ob 19. uri na sedežu v ul. Machiavelli 22.

srenjski hiši v Mačkoljah je bil razdeljen na tri dele. Prvi je obsegal poleg »Pozdrava« Jožeta Leskovarja nekaj ljudskih napevov v harmonizaciji M. Tomca, P. Liparja, J. Boleta in L. Kramolca. V drugem delu so bile razporejene ljudske v umetniški obdelavi U. Vrabca, A. Weiningerja, J. Ježa, H. Wunscha. Tretji, najdaljši del je obsegal umetne pesmi O. Vecchija, J. Fleišmana - S. Vremšaka, E. Adamiča, M. Pirnika, S. Maliča, R. Fabianija in Zorka Hareja.

Da pripravi zbor mladih ljudi, ki imajo poleg šole številne druge obveznosti in zanimanja, spored pesmi za ves večer, je dogodek, ki je vreden priznanja in vse naše pohvale. Zbor se je tudi tokrat odlikoval po svežini glasov, interpretacijski poglobljenosti in sposobnosti življenja v vsebino in duha izbranih skladb. Uvodni priložnostni govor je imel prof. Tomaž Simčič.

—o—

SSG v Trstu

GOSTOVANJE DRAME SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA IZ MARIBORA
Drago Jančar

DISIDENT ARNOŽ IN NJEGOVI

v petek, 23. novembra, ob 16. uri — Abonma red H in I (mladinska)

v petek, 23. novembra ob 20. uri — abonma red A (premierski)

v soboto, 24. novembra, ob 20.30 — Abonma red B in F (prva in druga sobota po premieri)

v nedeljo, 25. novembra, ob 16. uri — Abonma red C in G (prva nedelja po premieri in poldan na dan praznika)

—o—

Mučen vtis so v Palermu naredile besede, ki jih je glasno izustila vdova po deželnem poslancu in bivšemu tajniku Krščanske demokracije na Siciliji Rasoriu Nicolettiju med pogrebni obredom. Nicoletti je naredil samomor, vdova pa je to tragično smrt pripisala glavnim strankinim voditeljem v Rimu, ki so moža baje v zadnjem času potisnili v stran.

VRHUNSKA CECILIJANKA '84

Dvodnevna pevska revija Cecilijanka, ki jo že 26. leto prireja Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice, pomeni za mnoge pevske zборе pri nas prvo pomembno jesensko pevsko manifestacijo, ki je ne gre zanemariti. Predvsem je ta pevska revija priložnost, da zbori po obnovitvi svojega delovanja v jeseni, v relativno kratkem času nastopijo. Vsak nastop pa pomeni za pevski zbor poživitev delovanja, resnejše vaje in torej

Casnikar Gorazd Vesel bo v torek, 27. t.m., ob 19. uri, predstavil v Katoliški knjigarni v Gorici knjigo Rafka Dolharja

VABILO V JULIJCE.

Bogdana Bratuž bo prebrala nekaj odlomkov.

napredovanje na pevskem področju. Vabilu na zadnjo Cecilijanko se je letos odzvalo res rekordno število pevskih zborov. Skupaj jih je bilo 24. V soboto, 17. t.m., je nastopilo deset pevskih ansamblov, v nedeljo pa ostalih štirinajst pevskih zborov, kar je vsekakor veliko, tako da je bilo slišati mnenje, da bi v prihodnje, če bo tudi prijavljenih toliko zborov, bilo dobro prirediti tridnevno revijo.

Za letošnjo Cecilijanko lahko rečemo, da je res predstavljala pevske zборе, ki prihajajo iz vsega slovenskega zamejstva in tudi iz Slovenije. Nastopili so namreč pevski zbor iz Sveč na Koroškem in pevski zbori iz Kanalske doline, Benečije, vse Goriške in Tržaške ter kar pet zborov iz bližnjih vasi onstran meje. Večina nastopajočih je tudi pokazala veliko skrb pri izbiri repertoarja, tako da je bilo slišati zelo različno pevsko literaturo, ki so jo pevovodje izbirali glede na sposobnosti in zmogljivosti pevskega sestava. Prav na tem področju pomenijo revije, kot je Cecilijanka, pomembno primerjalno tribuno, saj poslušalec dobi dober pregled čez možno literaturo. Velikokrat namreč iščemo in izbiramo skladbe, ki ne ustrezajo zmogljivostim zborov, pozabljamo pa, da imamo veliko skladb slovenskih skladateljev, ki so lepe, zvočno in glasbeno bogate, a na žalost malo izvajane. Tako se dogaja, da posebno mlajši pevci izgubijo stik z nekaterimi pesmimi, ki ne bi smele iti v pozabo in bi morale ostati v železnem repertoarju vsakega pevskega zborov. Tako se zgodi, da pesmi, o katerih

smo še pred dvema desetletjema trdili, da so ponarodele, danes poznajo samo starejši pevci. Seveda je prav, da skrbimo za osvežitev repertoarjev, toda za pevca, ki je komaj pristopil k pevskemu zboru, je vsaka pesem nova. Obnavljanje starih pesmi, ki jih potem družba lahko poje kjerkoli, pa ne bi jemalo preveč časa drugim vajah, ki so pač potrebne za pripravo novega sporeda.

Kot je običaj, je vsak zbor zapel tri pesmi. Skrb v izbiri pesmi je opaziti že iz dejstva, da so zbori peli skladbe osemindvajsetih skladateljev, kar ni malo. Na letošnji Cecilijanki so prvič izvajali kar štiri pesmi. Zbor »Lojze Bratuž« pesem Stanka Jericija »Roža tam v vrtu«, Dekliški zbor Devin pa dve pesmi. Prvo Ignacija Ote »Na jurjevo« in Zorka Hareja »Kraška jesen«. Slišati pa je bilo veliko pesmi, ki so redko izvajane in končno tudi nekoliko odgovornejši pristop do narodnih pesmi.

Letošnjo Cecilijanko je napovedovala Jožica Znideršič. Za prireditelje pa sta spregovorila dr.

Marilka Korsič in dr. Damjan Pavlin, ki je pozdravil prisotne predstavnike oblasti in druge goste. Zbrano občinstvo in nastopajoče zборе so pozdravili goriški župan Antonio Scarano, ki je govoril v slovenščini in italijanščini, v imenu goriške pokrajinske uprave je pozdravil dr. Mirko Špacapan, v imenu Sveta slovenskih organizacij pa predsednica Marija Ferletič.

Med prireditvijo so organizatorji podelili posebno priznanje mešanemu zboru Rupa-Peč za 25. nastop na pevski reviji Cecilijanka. Priznanje je dobil tudi dirigent Zdravko Klanjšček, ki je kot pevovodja nastopil na vseh šestindvajsetih izvedbah Cecilijanke.

—o—

V sodelovanju z Zvezo slovenskih kulturnih društev in Zvezo slovenske katoliške prosvete v Kulturnem domu v Gorici

DRAGO JANČAR

DISIDENT ARNOŽ IN NJEGOVI

v ponedeljek, 26. novembra ob 20.30 — Abonma red B

v torek, 27. novembra ob 20.30 — Abonma red A in C

30-letnica mladinske revije Galeb

Pred dobrim tednom je v Trstu izšla skupna 1. in 2. številka Galeba. Z njo stopa ta mladinska revija v 31. leto svojega izhajanja.

Za tridesetletnico revije pa so se mladi bralci in uredniki zbrali v soboto, 17. t.m., v Kulturnem domu v Gorici in jubilej lepo ter slovesno proslavili.

Pravi protagonisti so seveda bili otroci. Ti so namreč nastopili z bogatim programom. O vlogi in pomenu Galeba je spregovoril njegov sedanji urednik Lojze Abram. V svojem govoru se je spomnil ustanoviteljice revije in prve urednice Mare Samsa ter drugega urednika Milana Jereba. Orisal je tudi 30-letno delo Galeba med našo osnovnošolsko mladino. Ob sklepu se je spomnil vseh sodelavcev med otroki, a tudi med odraslimi, ki s svojimi pismenimi in likovnimi prispevki bogatijo to otroško revijo.

V imenu SKGZ je udeležence v Kulturnem domu v Gorici pozdravil Sergij Lipovec, v imenu mladinskih revij Ciciban, Pio-

nirski list in Kurirček pa urednik slednjega. Ob 30. obletnici Galeba je v imenu uredniškega odbora »Pastirčka« posredovala čestitke pesnica Ljubka Šorli.

Ob tej priložnosti je revija dobila priznanje od Zveze pisateljev mladine Slovenije, zlato značko iste zveze pa je prejel tudi urednik Lojze Abram.

Pri kulturnem sporedu so sodelovali: otroški zbor kulturnega društva Oton Župančič iz Štandreža, ki ga vodi Elda Nanut, gojenci šole Glasbene matice iz Špetra v Beneški Sloveniji, ki jih vodi Nino Specogna, skupina mladih Galebovih sodelavcev, gojenci Glasbene matice iz Gorice, lutkovna skupina iz Doline in pevski zbor osnovne šole iz Kanala. Otroke je zabaval striček Janez. Na prireditvi so tudi predstavili novo kaseto otroških pesmi skladatelja Bitenca.

—o—

OBISK GORIŠKE POKRAJINSKE UPRAVE V NOVI GORICI

Delegacija goriške pokrajinske uprave je bila v petek, 16. t.m., na obisku v Novi Gorici. Vodil jo je predsednik prof. Silvio Cumpeta, poleg članov pokrajinskega odbora Bressana, Bevilacqua in Galarottija, sta bila tudi predsednika gospodarskih komisij in za izvajanje osimskega sporazuma Jože Cej in Silvino Poletto.

Predstavniki goriške pokrajine so se v Novi Gorici pogovarjali s predsednikom novogoriške občinske skupščine Danilom Bašinom. Obisk pa so izkoristili tudi za ogled gradbišč nove ceste, ki bo povezovala Solkan z Brdi in hidrocentralo.

Precejšnjo pozornost so med pogovori posvetili prav vprašanju cestnih povezav, skupni obrambi proti toči, vprašanju o nesnaženju okolja, civilne zaščite itd. Dogovorili so se tudi o ustanovitvi odbora, ki naj bi skrbel za koordinacijo raznih oblik sodelovanja med novogoriško občino in goriško pokrajinsko upravo.

Srednjeevropska srečanja v Gorici

V naših krajih, posebej v zadnjih letih, vlada precejšnje zanimanje za razne oblike in dosežke kulture, ki je nastajala v zemljepisnem prostoru srednje Evrope. Srečanja o srednjeevropski kulturi so že nekaj let zapored na dnevnem redu v tem letnem času v Gorici. Letošnje srečanje so namenili proučevanju vplivov psihoanalize na druge oblike kulturnega in družbenega življenja v državah, kjer se je oblikovala t.i. srednjeevropska kultura.

To misel so v tej ali drugačni obliki podarili govorniki, ki so nastopili na tridnevnom srečanju v konferenčni dvorani palače Attems v Gorici. Da so organizatorji dobro zadeli z izbiro letošnjega srečanja, pričča lep obisk pri vseh predavanjih. Opaziti je bilo tudi veliko mladine, ki je letos s precejšnjim zanimanjem sledila tej kulturni pobudi.

Podčrtati velja dejstvo, da je sobotnemu dopoldanskemu zasedanju predsedoval slovenski strokovnjak prof. Anton Trstenjak. Razni predavatelji pa so osvetlili ideološke in zgodovinske aspekte psihoanalize. Jasno je, da je bilo med predavanji in po njih veliko govora o očetu psihoanalize Sigmundu Freudu. Popoldne pa so skušali analizirati vplive psihoanalize na literaturo in sorodna področja umetnosti pri raznih avtorjih tega kulturnega prostora.

Med simpozijem so dijaki goriških višjih šol imeli priložnost, da so prišli do novih zanimivih informacij. Ogledali so si lahko film »Freudov Dunaj - Dunajska umetnost 'fin de siecle' in psihoanaliza«, ki

Nedeljski del zborovanja je bil namenjen vplivom psihoanalize na druga področja umetniškega in znanstvenega ustvarjanja.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

KULTURA IN POLITIKA:

KAJ MENITA ZLOBEC IN REBULA

»Kultura in politika« je bila tema debatnega večera, ki ga je »Knjižnica Pinka Tomažiča in tovariši« priredila v petek, 16. t.m., v Prosvetnem domu na Opčinah. Glavna osnova večera je bilo pričevanje pesnika Cirila Zlobca in pisatelja Alojza Rebule. Poslušalcem sta posredovala svoje poglede na problematiko in odgovorila na številna vprašanja, ki so zelo razživila diskusijo, čeprav so jo zavedla tudi na stran pota. V uvodnem nagovoru je Ciril Zlobec zelo odkrito, a skoro pesimistično govoril o sedanjem težavnem trenutku v Sloveniji in v Jugoslaviji, kot izhaja iz socialnih in političnih napetosti, ki spremljajo gospodarsko krizo. Zlobec je omenil dogodke, ki pričajo o dejanskem pritisku na kulturne kroge. Omenil je tudi objektivne težave s Slovenijo v stvarnosti Jugoslavije, katero je označil za eno najbolj zapletenih evropskih držav in družb. Zanj je v tem smislu značilno, kako sta se glede enotnih šolskih jeder znašli skupaj proti vsem ostalim Slovenija in Kosovo, čeprav ju ločujejo največje civilizacijske razlike. Zlobec je govoril o narodnoosvobodilnem boju kot o dejstvu, ki je izoblikovalo sedanjo stvarnost v Sloveniji, a je obenem tudi omenil revolucijo, ki po vojni ni bila sposobna izpolniti danih obljub in obetov. Opisal je spreminjanje razmerja med literaturo in politiko, se pravi oblastjo, ki je po vojni najprej navdihovala literate, a je kmalu prišlo do nove ločitve in umika ustvarjalcev v intimistični svet; kasneje še v abstraktnost in ob največjem potrošnitvu v nekakšni omotici blagostanja tudi v ludizem, ki je bil oblasti nenevaren in ga zato ni preganjala. V tem času je bilo najmanj konfliktov med kulturo in oblastjo, toda študentsko in druga protestniška gibanja so kmalu premaknila ustvarjalnost v smer izredne kritičnosti zlasti do politične preteklosti in do nekaterih travmatičnih dogodkov iz prve povojne dobe: tako na primer pokol belogardistov, dachauski procesi, procesi proti pisateljem, ideološka in politična kritika so tako postala vse bolj ostra, kar je bilo še pred nekaj leti nepojmljivo. Zadnje čase

to močno odmeva v javnosti. Tako so na primer Slovenci množično potegnili s pisatelji in kulturniki ob znani aferi šolskih jeder. Končno se je Ciril Zlobec vprašal, kam vse to vodi, v bojazni pred vse hujšim pritiskom politične narave, pa je izrazil željo, da bi kultura obdržala svojo sposobnost, da blaži izvajanje oblasti.

Rebula je začel s kritiko, ki je izzvenela kot nezaupnica na račun kulture, saj ta sama po sebi ne izboljšuje človeka. Resnična kultura pa vodi k temeljem človekovih svoboščin: od vsega začetka je v njej močan moralni dejavnik, zaradi česar kultura zre v nedosegljivost, politika pa v svoji konkretnosti deluje v funkciji oblasti, zaradi česar mora kultura — tako je zaključil Rebula — nujno biti v opoziciji. Navedel je tudi vrsto protislovij iz novejšje slovenske kulturne zgodovine in nasprotujočih si interpretacij nekaterih dejstev, pač po vetru politične koristi. Politiki ni do resnice, je končal Rebula, ali samo, kolikor ji trenutna situacija kaže.

Zlobec z nujno opozicijo kulture ni soglašal, posebno ne, kar zadeva slovensko okolje, ki si ne more privoščiti umikanja na zaprta področja.

Med diskusijo so prišli na dan razni problemi in so bili obdelani številni argumenti, ki zadevajo splošne odnose med kulturo in politiko kakor tudi konkretno situacijo v Sloveniji. Tako je bilo na primer poudarjeno, da morajo danes kulturniki v Sloveniji sprožiti argumente, ki drugače ne pridejo na dan, pa čeprav to ne spada med dolžnosti kulture. Zlobec je med drugim poudaril, da je danes v Jugoslaviji opazno veliko nerazpoloženje do Slovenije, ki prihaja do izraza zaradi materialnih razlik, kar narekuje nekakšen državni patriotizem, kot za časa kralja Aleksandra, kar vodi v škodljivi unitarizem. Če bo strpno vzdušje do kulturne ustvarjalnosti v Sloveniji trajalo dalje — je dejal Zlobec — bo to lahko pozitivno vplivalo na celotno jugoslovansko okolje. Zavzel se je za evolucijo, ki je kljub hudim protislovjem vendarle opazna.

S. P.

»Disident Arnož in njegovi«

Po krajšem premoru (bolezen v ansamblu in nastop na Borštnikovem srečanju v Mariboru) je v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu že spet živo. Ansambel se namreč že dobra dva tedna pod režijskim vodstvom Borisa Kobala pripravljala na uprizoritev slovenske novitete »Paracelus« Ivanke Hergold, katere premiera bo v prvi polovici decembra. Te dni so v teku gostovanja s predstavo Piera Chiare »Deliteve«, v režiji Maria Uršiča, in sicer v Cankarjevem domu v Ljubljani in v portoroškem Avditoriju. Vse je tudi že pripravljeno za daljše gostovanje, še vedno s to predstavo, in sicer v Celju, v rednem abonmaju Slovenskega ljudskega gledališča.

Pomisliti je bilo treba seveda tudi na naše gledalce oziroma abonente in tako bo gostovalo od četrtega (22. novembra) do nedelje (25. novembra) v Trstu, v ponedeljek in torek (26. in 27. novembra) v Gorici Slovensko narodno gledališče iz Maribora z uspešnico Draga Jančarja »Disident Arnož in njegovi« v režiji Aleša Jana. Gre za eno najboljših jugoslovanskih besedil zadnjih

let (Sterijina in Grumova nagrada), ki je, kot znano, doživelo svoj odrski krst v ljubljanski Drami (sezona 1982-83) ter že tedaj izpričalo izjemno silo, tako da je prav gotovo zaslužilo svojo novo upodobitev v tako kratkem razmahu. Disident Arnož drzno in temeljito obravnava problem konformizma, srednjakarstva, prilagajanja na eni strani in upor svobodnega duha, ki ne more pristajati na gnilo životarjenje in poslušanje ukazov na drugi strani. »Junak«, fantast Arnož, razkriva gnilobo oblasti in policije ter odide v odrešenje, v Ameriko. Postane odpadnik in disident. Čeprav so osebe oblečene v zgodovinske kostume, je povsem jasno, da gre Jančarju tudi za naš čas in svet, tako da drama gledalca vznemirljivo kar naprej nagovarja in ga ne more pustiti indiferentnega. O drami »Disident Arnož in njegovi« kakor tudi o vseh ostalih delih Draga Jančarja, je bil govor na srečanju s pisateljem, ki ga je priredilo Slovensko stalno gledališče v sodelovanju z Društvom slovenskih pisateljev v četrtek, 22. t.m. v Trstu.

Zbornik...

■ nadaljevanje s 3. strani

kulturne in politične može. Silvana Schiavi Fachin piše o vprašanju dvojezičnosti med slovenskim prebivalstvom v videmski pokrajini. Josip Tavčar o gledališču v Trstu, Alice Parmeggiani Dri o razširjenosti srbo-hrvaške literature v nekaterih periodičnih publikacijah v Trstu v letih 1945-1973.

Cornelio Cesare Desinan, ki poučuje na srednji šoli v Povolettu, je objavil prispevek z naslovom »Osservazioni sulla toponomastica della Carniola (Kranjsko)«. (Nekaj opomb o kranjski toponomastiki). Prof. Marija Cenda, ki poučuje na slovenskem tržaškem liceju F. Prešeren, objavlja študijo o Antonu Aškercu in njegovem bivanju na tržaški obali, ter vplivih, ki jih je ta obisk imel na ustvarjanje njegovih »jadranskih bisero«.

Robert Petaros ima v zborniku še drugi prispevek. V njem analizira enega Trinkovih prevencev z naslovom »Samogovor poljskega pregnanca«, ki je ob tej priložnosti tudi prvič objavljen. Isto pesem pa predstavlja v italijanskem in poljskem prevodu Jolanta Kowalska Durazzano. Izredno dragocen je zadnji prispevek zbornika »Miscellanea Slovenica«. Riccardo Casimiro Lewanski objavlja namreč bibliografijo prevodov slovenske literature v angleščino do leta 1970.

Če prelistamo ta bibliografski seznam, vidimo, da je kljub vsemu precej slovenske književnosti prevedene v angleški jezik. To pa nedvomno odpira našo kulturo svetu.

Sklepna študija prve številke zbornika Est Europa je izpod peresa knjižničarja Marijana Breclja. Predstavi nam doslej neznano slovensko rokopišno slovnico poljskega jezika, ki jo je sestavila prof. Rozka Stefanova.

Vsaka omenjenih študij, ki sestavljajo zbornik, nedvomno zasluži podrobnejše analize in natančnejše recenzije. Gre vsekakor za kulturno pobudo, ki odpira nove možnosti za seznanjanje italijanskega kulturnega prostora z našo stvarnostjo, kulturo in zgodovino.

Zbornik so predstavili na slovesnosti, ki je bila v sredo, 14. t.m., na videmski univerzi. V prisotnosti rektorja videmske univerze prof. Franca Frullija in številnih drugih gostov, so spregovorili prof. Aleksander Ivanov, ravnatelj inštituta za vzhodnoevropske jezike in literature, prof. Riccardo Casimiro Lewanski, ki je zbornik uredil in bivši rektor prof. Gusmani. Vsem se je zahvalil slavljencem, prof. Jevnikar. Govorniki so poudarili pomen te pobude, podčrtali pa so tudi uspešno sodelovanje videmske univerze z drugimi akademskimi sedeži v Ljubljani, Celovcu, Mariboru in Krakovu. Napovedali so že drugo številko zbornika »Est Europa«. Posvečena bo obletnici zmage poljskega kralja Jana Sobieskega nad Turki, ki so oblegali Dunaj.

M. T.

*

LIBIJCI SO ŠE V ČADU

Francozi so obnovili letalske nadzorne polete nad Čadom zaradi navzočnosti libijskih čet, ki podpirajo upornike proti čadski vladi.

Predsednik Francije Mitterrand je dejal, da je v Čadu še tisoč 200 libijskih vojakov, čeprav se je Libija obvezala za njihov umik. Sam Gedafi je potrdil, da niso vsi libijski vojaki zapustili Čada.

S TRŽAŠKEGA**SESTANEK ŠTOKA - FONTANARI**

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka se je v Rimu sestal s tridentinskim senatorjem Fontanarijem, ki je v prejšnji in v tej zakonodajni dobi vložil v senatu zakonski predlog SSk o globalni zaščiti Slovencev v Italiji. Med dolgim razgovorom o tej problematiki je senator Fontanari izrazil bojazen zaradi politične krize, ki se odpira ne le v vladi, temveč tudi v parlamentu. Upati je, da kriza ne bo negativno vplivala na reševanje slovenske problematike, saj je že zdavnaj dozorel čas za zagotovitev pravne zaščite Slovencev v Italiji.

CLAUDIO MARTELLI V TRSTU

Namestnik vsedravnega tajnika PSI Claudio Martelli se je v soboto, 17. t.m., mudil na uradnem obisku v Trstu. Udeležil se je strankinega zborovanja v tržaškem Avditoriju. Med obiskom se je sestal tudi s slovenskimi predstavniki socialistične stranke dežele Furlanije - Julijske krajine.

Namestnika tajnika je pozdravil Branko Pahor in mu obrazložil pet točk, ki naj bi jih vodstvo stranke vzelo v pretres. Tako zahtevajo slovenski socialisti trajen in urejen odnos med osrednjim vodstvom stranke in deželami s posebnim statutom in manjšinami ter posebnim uradom za državljanske pravice.

Glede globalnega zaščitnega zakona pa so zahtevali, naj tajništvo stranke posreduje, da se čimprej začne razprava v senatu. Zahtevali so tudi konkretne pobude v korist Slovenskega stalnega gledališča in za ustanovitev slovenskih televizijskih oddaj pri radijski ustanovi RAI.

S seje odbora ZSKP v Gorici

Odbor Zveze slovenske katoliške prosvete v Gorici je na redni seji vzel najprej v pretres »Koroške dneve« in ugotovil, da je teden gostovanj pozitivno potekal. Zahvala gre na tem mestu predvsem posameznim društvom, ki so velikodušno sodelovala pri organizaciji. Prireditve so bile kvalitetne in kar dobro obiskane. Zato je odbor mnenja naj bi tak teden še organizirali, tako da bi se gostovanja vrstila vsaki dve leti. Stiki s Koroško pa naj bi se v tem premoru neprekinjeno razvijali. Prav tako naj bi se nadaljevalo sodelovanje s Trstom, ki se je v tem tednu izkazalo za zelo pozitivno. Odmevnost po časopisih in radiu na »Koroške dneve« je bila zadovoljiva.

Pozitivno je bilo tudi srečanje med člani ZSKP in ZSKD. Predstavniki obeh zvez so poročali o delovanju, v pretres so vzeli razne skupne probleme in vprašanja, zlasti pa so se ustavili pri oblikah nadaljnega sodelovanja. Meseca marca bo skupna prireditve v Krminu, na področju, kjer kulturno življenje med Slovenci ni posebno živo. Na tej prireditvi naj bi bile prisotne vse skupine, ki delujejo na tem območju. Sodelovale naj bi tudi skupine, ki so včlanjene v obe zvezi s programom, ki bi ustrezal preprosti publiki. Na seji so bile že določene skupine, članice ZSKP, ki bodo sodelovale na tej prireditvi.

Podrobneje je bilo potem govora o pevski reviji Cecilijanka 1984. Določene so bile razne funkcije in dela. Med bližnjimi prireditvami je tudi Kosovelova proslava, ki bo 16. decembra. Slavnostni govornik bo pisatelj Boris Pahor, ob njem pa bodo še recitatorji in zbor.

Že sedaj naj bi se društva pripravila in prijavila za pustno prireditve, ki je prejšnje leto izostala, s prihodnjim letom pa bo ponovno zaživela.

Z veseljem je odbor ZSKP vzel na znanje, da je vprašanje slovenske sekcije pri italijanskem tehničnem zavodu ITI pozitivno rešeno. Slovenske šole pa muči še en problem, to je šolska stavba, ki bi jo škofija utegnila prodati. Slovenske šole bi s tem izgubile odličen prostor. Za rešitev tega problema je najprimernejši politični forum, vseeno bo ZSKP v okviru SSO zavzeto sledila temu vprašanju.

Med večjimi pobudami zveze v preteklem mesecu je bil obisk v Gonarsu. Udeležbe ni bilo veliko, vendar je prav, da se tudi ta tradicija ohrani.

PAPEŽ ZA DAN IZSELJENCEV IN ZA ČILE

Katoliška Cerkev se je v nedeljo, 18. t.m., spominjala Dneva izseljencev tako iz Italije kot iz drugih držav. V nagovoru na vernike na Trgu svetega Petra v Rimu je papež Janez Pavel II. poudaril, da je treba pomagati izseljencem ter jim s človeško solidarnostjo zagotoviti boljše bodočnost.

Janez Pavel II. je nadalje izrekel zaskrbljenost zaradi položaja v Čilu ter je spomnil na demokratične tradicije čilskega ljudstva. Izrekel je željo, da bi bila v Čilu obnovljena sloga in mir, kot želi čilsko ljudstvo.

Konec tega meseca se bodo na Dunaju zbrali predstavniki vseh treh glavnih avstrijskih strank (SPOE, OEVP in FPOE) in razpravljali o morebitnih spremembah dvojezičnega šolstva na južnem Koroškem. Spremembo zahtevajo svobodnjaki (FPOE) in koroški Heimatdienst. Koroški deželni glavar Wagner je v zvezi z manifestacijo v petek, 16. t.m., v Celovcu dejal, da so pri njej »imeli glavno besedo komunisti«.

Iz zgodovine Rupe in Peči

0000 G.K. 00000000000000000000 2 0000

VASČANI SE PREŽIVLJAJO S POLJEDELSTVOM IN OBRRTNIŠTVOM

Čeprav so ti graščaki uživali blagostanje, so morali kmetje trdo delati, da so si zaslužili vsakdanji kruh. V tistih časih sta dobro uspevali poljedelstvo in obrtništvo. Pri vsaki hiši so bili kmetje, nekateri z večjim, drugi pa z manjšim številom glav v štali. Živina se je pasla na skupnih pašnikih. Najpremožnejši kmetje na Peči so bili: Jurnovi, Cijanovi, Kovčevi in Meckovi. Ti so imeli v štali po šest ali sedem glav živine. Več je bilo volov, ki so jih potrebovali za vprego. Konj takrat še niso uporabljali.

V Rupih so bili pa ti kmetje najpremožnejši: Buzinovi, Tomšičevi in Batističevi. Ti kmetje so obdelovali polja okrog vasi, bodisi proti Vipavi kot proti Štandrežu; tudi del sedanjega letališča »Roje«, kjer je bila skoraj vsaka družina lastnik malega kosa zemlje. Leta 1923 so ta predel name-

nili za vojaško letališče, zemljo pa so naši kmetje morali dati v najem za dobo 29 let. Leta 1931 so zemljišča razlastili.

Domačini so v glavnem pridelovali vse, kar je bilo potrebno za domačo rabo. Nekaj več so iztržili z zelenjavo in mlekom, ki so ju vsak dan zjutraj peljali prodajat v Gorico. Skoraj vsaka družina je imela polje. Nekateri so delali tudi drugod npr. v ladjedelnici v Trziču. Vaščani so gojili tudi sviloprejko, o čemer še vedno pričajo murve po poljih, in prodajali svilo v Furlanijo.

Poleg sviloprejke so gojili tudi čebele. V Rupih jih je gojil Jožef Grilanc, na Peči pa dr. Leopold Bobič. Ta je bil znan, ker je v času med obema vojnama vodil slovensko Čebelarstvo zadrugo v Gorici in pisal članke o čebelarstvu v slovenske liste, vse dokler so izhajali. Ni pa navedel števila panjev, ki jih je imel, ker jih je dal drugam na pašo. Obvezal se je, da bo to napravil v prihodnje, ko bo pregledal panje in čebele.

V časih največje stiske so si pomagali na najrazličnejše načine, da so prišli do zasluzka. Tako so po prvi vojni pobirali staro železo, ki je ostalo na nekdanjih bojiščih soške fronte. Prodajali so tudi svinec in medenino. Pri tem nevarnem delu se je marsikdo hudo ranil, včasih je kakšen tudi umrl. Možje so zasipali vojaške rove; za to delo so dobili pet lir na dan in hlebec kruha. Prva svetovna vojna je precej porušila obe vasi, vendar so hiše kmalu obnovili.

Poleg poljedelstva in drugih del so se vaščani bavili tudi z obrtništvom. Prav gotovo je bližina vode pripomogla k temu, da se je proti koncu prejšnjega stoletja v Rupih razvilo strojarstvo. Še danes zasledimo ob bregu Vipave, na kraju imenovan »K'puznik«, korita, v katerih so strojili kože. V prejšnjem stoletju je Andrej Jakil, v hiši na današnji številki 32 v Rupih, odprl delavnico in jo leta 1883 razširil v strojni obrat, ki ga lahko štejemo med prve v goriški pokrajini. S strojarstvom sta se ukvarjala tudi njegova brata Jožef in Franjo. Slednji je nekaj let kasneje odprl samostojno delavnico. Leta 1915 je tovarno porušila vojna. Andrej Jakil pa je z delom nadaljeval v Karlovcu, kamor mu je sledilo nekaj domačih družin, ki so se tam

Sprejem in slovo od Rima

V soboto, 17. t.m., je bil v Rimu pravi, pri-srčni slovenski dan. Lastnik znanega hotela Bled, Vinko Levstik, je priredil v hotelskih prostorih ob 25-letnici delovanja v »večnem mestu« sprejem za Slovence, ki bivajo v Rimu, in za povabljene rojake s Tržaškega in Goriškega. Hotel Bled je v teh letih bil pomembna slovenska postojanka v Rimu, kamor so se vedno lahko zatekali slovenski obiskovalci Rima, pa naj so prihajali iz domovine, zamejstva ali zdomstva. V hotelu so vedno našli prijetno, domače vzdušje in odlično postrežbo.

Slovenska cerkev v Rimu

V Rimu, središču krščanstva, prebiva precejšnje število Slovencev. Sestajajo in zbirajo se na prireditvah, srečanjih, še zlasti pa pri slovenski maši. Izdajajo tudi razmnožen list »Med nami«, ki je glasilo slovenske skupnosti oz. društva A.M. Slomšek.

Omenjeno društvo je to leto slavilo 20-letnico svojega obstoja. In za ta jubilej je v prostorih Slovenskega papeškega zavoda (Slovenik) dobilo tudi svojo knjižnico.

Leta 1982 pa se je rimskim Slovencem izpolnila dolgoletna želja po lastni cerkvi. Kardinal, vikar Rima, jim je za stalno uporabo izročil izredno lepo manjšo cerkev prav v središču mesta, na Beneškem trgu, ki je posvečena Lavretanski Mariji. V njej imajo slovensko mašo vsako nedeljo popoldne. Blizu cerkve pa so dobili tudi primeren prostor za srečanja.

Ta Marijina cerkva je tudi središče za srečanja rimskih Slovencev z rojaki, ki prihajajo iz domovine in od drugod po svetu. Lansko leto je v njej imel posebno bogoslužje ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar, ob udeležbi rimskih rojakov in onih iz matične domovine, ki so prišli v Rim ob svetniški proglasitvi p. Mandiča. Tu so se vršila tudi druga pomembna srečanja. Cerkev je za naše rojake v Rimu nedvomno pomembna pridobitev.

Na sprejemu je za goste, ki so se zbrali v zares lepem številu, igral ansambel Taims z Opčin, v hotelskih prostorih pa je razstavljal nabrežinska umetnica Bogomila Doljak. Ob jubileju je Vinko Levstik prejel številne čestitke in tudi voščila za nadaljnje delo.

Žal je prireditvev pomenila tudi slovo od Rima, kajti Vinko Levstik je povedal, da bo v januarju prihodnjega leta prevzel Palace hotel v Gorici, kamor se bo tudi za stalno preselil. Hotel Bled v Rimu pa je prodal in ga bodo novi lastniki prevzeli sredi prihodnjega meseca.

* * *

Parlamentarno delovanje je te dni ohromljeno, ker je v teku zasedanje obeh zakonodajnih zbornic, ki sklepata o zadevi Giudice-Andreotti. Večina strank je za arhiviranje zadeve, komunisti predlagajo, naj se preiskava nadaljuje za štiri mesece, demoproletarci in radikalci pa zahtevajo, naj se celotna zadeva preda ustavnemu sodišču.

* * *

NI POVSEM ENAKIH POGLEDOV

Francoski zunanji minister Cheysson se mudi na uradnem obisku v Združenih državah, kjer se pogovarja s kolegom Shultzem, s podpredsednikom Bushem in z ravnateljem ustanove za nadzorstvo nad razoroževanjem, Adelmanom.

Washingtonski pogovori so dali priložnost za izmenjavo mnenj na račun glavnih problemov mednarodne politike. Pri tem je bila velika pozornost posvečena zaželeni možnosti, da bi se obnovili ameriško-sovjetski pogovori o omejevanju strateškega oroževanja. Govor je bil tudi o položaju v Srednji Ameriki; znano je, da ima Francija več kritičnih pripomb na račun ameriške politike v Nikaragvi.

IZRAELCI SVARIJO

Izraelci so opozorili voditelje Šiitov v Libanonu, da bodo zelo energično nastopili, če se bodo nadaljevali atentati proti izraelski vojski v Južnem Libanonu. Kot poročajo, so Izraelci to svarilo dostavili libanonskemu ministru Berryju, ki je hkrati vodja šiitske organizacije AMAL. Izraelci so pred nedavnim aretirali nekaj Šiitov, ker so o njih sumili, da so povezani z atentatorji na izraelsko vojsko. Zaradi teh aretacij so Libanonci prekinili pogajanja z Izraelci.

POMAGAJMO OTROKOM TEDEN SKLADA »MITJA ČUK«

26.11.84

Peterlinova dvorana: »Srečanje slovenskih skladov na Tržaškem« — ob 20.30

27.11.84

Gregorčičeva dvorana: »Predstavitev sklada Mitja Čuk« — ob 20.30

28.11.84

Prosvetni dom Opčine: »Veseli večer v trebenskem narečju« — ob 20.00

29.11.84

Finžgarjev dom Opčine: »Ura risank« — ob 17.30

30.11.84

Finžgarjev dom Opčine: »Celovečerni film« — ob 20.30

1.12.84

Prosvetni dom Opčine: »Koncert« — ob 20.30

2.12.84

Finžgarjev dom Opčine: »S pesmijo in plesom med nami« — ob 17.00

od 25.11.84 do 2.12.84

Razstava izdelkov Vzgojnega zavoda Elvire Vatovec iz Strunjana. Oglede ob delavnikih: 16h - 19h; ob nedeljah: 10h - 12h in 15h - 18h v Prosvetnem domu na Opčinah.

za stalno naselile. Leta 1923 je dal Jakil ponovno zgraditi tovarno, vendar ni dočkal njenega obratovanja. Umril je namreč leta 1926 in tovarna je propadla. Nihče od družine ni nadaljeval z delom, dediči pa so stroje prodali. Rupenski delavci so se po propadu Jakilove tovarne zaposlili večinoma v Mirnu.

V začetku tega stoletja sta nastali tudi dve čevljarski delavnici: Čotarjeva in Trampuž-Kokljeva. V strojarski in čevljarski dejavnosti je bilo zaposlenih približno 100 domačinov.

Veliko časa so vaščani porabili za delo po njivah in v obrtništvu, toda ostalo ga jim je le nekaj, da so se lahko zabavali, združevali v športna, pevska društva. Vsakdanje življenje je bilo preprosto. Ljudje so se zbirali po domovih, pa tudi v gostilnah in na značilnih zbirališčih, po navadi sredi vasi. Na Peči je bilo tako zbirališče na »Kražadi«, pri »Matr'bu'žji« in pri »Luži«. V Rupih pa so bila taka zbirališča na »Frnaži« in »Na vasi«.

Prosvetno delovanje

Na vaških posvetih so razpravljali o domačih zadevah in se menili o medsebojni pomoči pri zahtevnejših delih. Leta 1908

oziroma 1909 zasledimo podatke o ustanovitvi prvih samostojnih društev v Rupih: to sta bili Krščansko izobraževalno društvo »Danica« in Kmečko izobraževalno društvo »Novi žar«. Društvo »Novi žar« je bilo liberalno usmerjeno. Občni zbor društva »Novi žar« je bil dne 24. januarja 1909. Pobudo za ustanovitev je dal učitelj Anton Ferlat. V sklopu društva je deloval pevski zbor, ki je nastopal na raznih prireditvah, prirejal je poletne veselice na vrtu g. Nardinija na Peči in na vrtu grofa Mieceslava v Rupih.

Na eni takih prireditvev so na Peči razkazovali globoko podzemeljsko jamo z domnevnimi sledovi avstrijsko-francoske vojne (orožje, okostje). Za ogled je bilo treba plačati 10 vinarjev. Leta 1949 je bilo ustanovljeno na Peči prosvetno društvo »Gozdič«.

Omenjeni pevski zbor je dobro deloval, saj je bilo petje našim ljudem vedno pri srcu. Rupenski in Pečanski pevci so bili povsod dobrodošli in priznani. Kulturna tradicija ob Vipavi je prišla do izraza zlasti v preprostih ljudskih oblikah. Bolj organizirano je bilo cerkveno petje; sodelovanje pri maši je bilo edino javno nastopanje. V Rupih oz. na Peči so bile pred zad-

njo vojno posebne maše za Božič in Štefanovo ter za »andoh« (praznik farnih zavetnikov). Na Peči pa še vsako drugo nedeljo v maju. Za to mašo so dajali »kantirci«, delavci ladjedelnice v Trziču, potem ko so leta 1931 poklonili Marijin kip pečanski cerkvi. Ob teh prilikah je pel cerkveni pevski zbor. Zborovo petje je najprej spremljal na harmonij Vilko Trampuž, nato pa Janez Pavletič, ki se je učil glasbo v Biljah in na Mirenskem Gradu. Zbor je takrat štel 20 pevcev in pevk. Vodil ga je zatem Niko Pavletič. Ko je prišel na oblast fašizem, je bilo strogo nadzorstvo po vseh, še zlasti po cerkvah, če so slišali peti slovenske mašne pesmi; zato je slovenska pesem utihnila za nekaj let. Zbor je po drugi vojni prirejal že od leta 1947 zanimive izlete, ki so dobro uspeli. Od leta 1958 je zbor Rupa-Peč začel peti tudi na Cecilijanki in kasneje še na prireditvi Primorska poje.

Delno nadomestilo nekdanjega bogatega prosvetnega delovanja je bila po zahtevi vseh slovenskih društev tudi Marijina družba, ki je tako prerasla strogo verski značaj. Dekleta iz Rupe in s Peči so bila vključena v mirensko Marijino družbo, ki je obstajala dolgo let. (Dalje)